

Posudek na diplomovou práci Simony Smithové

Uplatnění generického maskulina v českém textu

Diplomová práce Simony Smithové se zabývá aktuálním tématem probíraným v posledním desetiletí v lingvistické bohemistice, pedagogické teorii, vědecké praxi, v médiích a veřejném životě obecně. Předností práce je, že si její autorka jasně vymezila výzkumné otázky, jimž se bude při analýze věnovat a na něž se pokusí v závěru odpovědět: 1. Kdo může být referentem generického maskulina?, 2. V jakých kontextech není informace o biologickém pohlaví referenta relevantní a je tedy výhodné pojmenovat jej generickým maskulinem?, 3. Jak interpretují mluvčí češtiny vybrané příklady generického maskulina v anketním šetření?, 4. Jaké jsou postoje téže skupiny mluvčích k požadavku a možnostem genderově korektního vyjadřování v češtině? (s. 9) Předností diplomové práce je také to, že si její autorka jasně vymezila jazykový materiál, na němž uplatnění generického maskulina zkoumala: tím jsou noviny shromážděné během čtyř týdnů podle jasně formulovaného klíče. Analýza zpravodajských a publicistických textů vedla autorku ke klasifikaci situací, v nichž se v novinách referuje k osobám, ať už k jednotlivcům, anebo k různě definovaným kategoriím osob, případně k různým institucím (častá identifikace referenta vlastním jménem, která se v tisku zřejmě vyskytuje, vedla autorku k tomu, že se tomuto jevu poměrně obšírně věnuje, možná na úkor jiných situací). Kladem práce je to, že autorka zasadila analýzu do obecných úvah o pojmu *gender* a vývoji jeho chápání v společenských vědách, a také do úvah o náplni a vývoji pojmu *politická a genderová korektnost*. Prostudovala k tomu českou i zahraniční literaturu.

Autorka formulovala pro český text relativně umírněné a nenáročné požadavky na genderově korektní vyjadřování. Pokusila se určit situace, v nichž je snaha o genderovou korektnost vyjadřovanou paralelismem maskulinních a femininních tvarů na místě a kdy je naopak nevhodná nebo nepotřebná. Třebaže hranice mezi oběma případy je těžko určitelná a třebaže souvýskyt generického maskulina a genderového paralelismu působí často při interpretaci textu potíže (srov. souvýskyt generického maskulina *respondenti* a genderově specifického *respondenti* a *respondentky* v textu její práce), proti jejímu řešení nelze příliš mnoho namítat, protože dodržení naprostého paralelismu je v českém textu nemyslitelné. Autorka si všimla rozdílu mezi singulárovými a plurálovými tvary generického maskulina. Její analytická sonda do novinových textů je užitečná a její návrhy v zásadě odpovídají tomu, v jaké míře lze genderovou korektnost v psaném českém textu naznačit.

Kromě toho, že se autorka zabývala analýzou textů, doplnila svůj výzkum anketou, v níž položila mladým respondentům, převážně svých známých, několik otázek z okruhu zpracovávané tematiky a odpovědi podrobně vyhodnotila. Důraz kladla na otevřené otázky, které měly přinést postoje mladých lidí k položeným dotazům. K novým poznatkům, které práce přinesla, lze řadit svědectví o vývoji názorů na vyjadřování rodu v češtině – např. o změnách ve vnímání vhodnosti pojmu *gender* nebo vhodnosti výpovědi typu *Předsedou senátu byla zvolena M.V.* Anketa ukázala rozpětí postojů k dané problematice a velkou nejednotnost v představách o možném reagování na požadavky genderové korektnosti i o oprávněnosti těchto požadavků.

Autorka si během práce na tématu postupně ujasňovala komplikovanost tématu, které si zvolila, např. záludnost již zmíněného souvýskytu generického maskulina *respondenti* a rodově specifických tvarů *respondenti* a *respondentky*, která se projevuje např. v kontextech tematizujících kvantitativní vztahy mezi skupinami mužů a žen. Svě teze byla nucena několikrát přeformulovávat a postupně ujasňování si nejednoznačnosti českého vyjadřování rodu považují za důležitý přínos její práce na tématu.

Při zpracovávání tématu si počínala svědomitě a pečlivě, výsledek její práce hodnotím známkou **velmi dobře**.

PhDr. Světlá Čmejrková, DrSc.
Ústav pro jazyk český AV ČR
118 51 Praha 1, Letenská 4

10. IX. 11